

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษา ของไทย ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมไปถึง อัตราการจ้างงานของบัณฑิต ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อปรับปรุงทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนกระบวนการทางด้านการวิจัย และ บริหารงานทั่วไปให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งภายในและภายนอกประเทศ ดังนั้น สถาบันอุมศึกษาจึงต้องมี การปรับตัว และเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาศักยภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไป ให้ตรงกับ ความต้องการของ ตลาดแรงงานภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานทางการบัญชี เป็นพฤติกรรมที่บุคคลปฏิบัติเพื่อให้ภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบประสบความสำเร็จ ความสามารถชี้ให้เห็นถึงคุณภาพและผลผลิตของงาน ผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถที่หลากหลาย จะทำให้งานที่ได้รับมอบหมายมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งนี้ นักบัญชีต้องปฏิบัติงานตามกระบวนการทางบัญชีอย่างครบถ้วน เพื่อให้ข้อมูลต่อผู้บริหารในการวางแผนและตัดสินใจในการบริหารจัดการ ด้านการเงินการคลังทั้งในระดับสถาบันและระดับชาติต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดี (Accounting Practice) นั้น จะต้องพึงปฏิบัติงานตามระบบและกระบวนการทางบัญชีอย่างครบถ้วน ได้แก่ 1)การวางแผนการบริหารงาน (Planning Administration) 2)การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (Operation of the System) 3) การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) และ 4) การปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (Continuous improvement) เพื่อให้เกิดคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (สมใจลักษณะ, 2543 : 282-283) เพราะการปฏิบัติงานใดๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายนั้น สิ่งสำคัญ คือ บุคคลที่รับผิดชอบงานนั้นๆ จะต้องมีความสามารถในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ความสามารถจะเป็นเครื่องกำหนดสมรรถนะ (Capacity) ของบุคคลในการทำงานเพื่อองค์กร ความสามารถเป็นอิทธิพลที่มีผลต่อลักษณะของตัวบุคคล ผลงานขององค์กรจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวบุคคลในองค์กร (ธงชัย สันติวงษ์, 2546 : 19 ; อ้างถึงใน Hunt, 1979 : 1) ดังนั้นผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องคอยสนับสนุนให้ นักบัญชีของ

สถาบันฯ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การปฏิบัติงานทางการบัญชี มีคุณภาพ ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งกฎ ระเบียบมาตรฐานทางบัญชีที่เกี่ยวข้องและสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรอยู่กับสถานศึกษาด้วยความภูมิใจมีความตั้งใจปฏิบัติงาน เพื่อส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานของนักบัญชีนั้นจะต้องผ่านกระบวนการประเมินประสิทธิภาพการทำงาน (Job Efficiency) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำงาน องค์กรจะมีประสิทธิภาพการทำงานมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร การประเมินประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีจะต้องมีองค์ประกอบต่างๆ คือ 1) การทำงานต้องเชื่อถือได้ (Reliable Working) 2) งานสำเร็จทันเวลา (Timeliness) และ 3) ผลงานได้มาตรฐาน (Standardization) (สมพงษ์ เกษมสิน, 2549 : 30) ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาควรมีการบริหารบุคลากร สร้างแรงจูงใจและการพัฒนากระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนกระบวนการในปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานทำ การบัญชีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นหลัก 4 ประเด็น คือ

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
2. ศึกษาผลกระทบของการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
3. ศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานทางการบัญชีของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาที่แตกต่างกันทั้งในเรื่อง ประเภทสถานศึกษา จำนวนบุคลากรทั้งหมดในปัจจุบัน จำนวนนักศึกษาในปัจจุบัน และระยะเวลาที่ทำการเปิดสอน

4. ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงาน ของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาที่แตกต่างกันในเรื่อง ประเภทสถานศึกษา จำนวนบุคลากรทั้งหมดในปัจจุบัน จำนวนนักศึกษาในปัจจุบัน และระยะเวลาที่ทำการเปิดสอน

คำถามการวิจัย

1. การปฏิบัติงานทางการบัญชี มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงาน ของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาหรือไม่ อย่างไร
2. การปฏิบัติงานทางการบัญชีมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน ของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาหรือไม่ อย่างไร
3. นักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา ที่มี ประเภทสถานศึกษา จำนวนบุคลากรทั้งหมดในปัจจุบัน นักศึกษาในปัจจุบัน และระยะเวลาที่ทำการเปิดสอนแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานทางการบัญชีแตกต่างกัน อย่างไร
4. นักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา ที่มีประเภทสถานศึกษา จำนวนบุคลากรทั้งหมดในปัจจุบัน จำนวนนักศึกษาในปัจจุบัน และระยะเวลาที่ทำการเปิดสอนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการทำงานแตกต่างกัน อย่างไร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงาน ของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้ หลักการปฏิบัติงานทางการบัญชี (Accounting Practice) โดยประยุกต์จากแนวคิดการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ของ สมใจ ลักษณะ (2543 : 282-283) และ หลักประสิทธิภาพการทำงาน (Job Efficiency) โดยประยุกต์แนวคิดหลักการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพ ของ Harrington (สมพงษ์ เกษมสิน, 2549 : 30 ; อ้างอิงมาจาก Harrington, 1924) มาใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย

งานผลการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงาน ของนักบัญชี งานวิจัยหลายงานพบว่า การปฏิบัติงานทางการบัญชีมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการทำงาน ของนักบัญชี อย่าง อังคณา เบ็ญจศิริ (2555) พบว่า การปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดี โดยเฉพาะการวางแผนการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ และนำผลงานมาวิเคราะห์

ปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งติดตามและประเมินการทำงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีดีขึ้นตามไปด้วย

นอกจากนี้ อติภา พลเรืองทอง (2551) พบว่า ความสามารถทางการปฏิบัติงาน (Work Competency) มีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีด้วยเช่นกัน โดยเน้นการทำงานของนักบัญชีในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รู้จักการวางแผน การประสานงาน รวมถึงการประเมินผล และทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้ นักบัญชีสามารถนำไปปฏิบัติเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการพัฒนาความสามารถทางการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานมากยิ่งขึ้น

อีกทั้ง ความสามารถในการปฏิบัติงาน (Practice Competency) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน (Job Efficiency) ของ ไพประพันธ์ วัชชุม (2552) พบว่า เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภาษีและกรมสรรพากร ควรให้ความสำคัญกับการรู้จัก รู้ลึก รู้กว้าง การวางแผน การอธิบายชี้แจงแล้วสร้างองค์ความรู้ใหม่ ให้เกิดการ พัฒนา แล้วปรับปรุงความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานได้

จากการประมวลผลปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน ทำให้นักวิจัยได้กรอบแนวคิด ดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติงานทางการบัญชี (Accounting Practice) โดยประยุกต์จากแนวคิด

การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ของ สมใจ ลักษณะ (2543 : 282-283) ประกอบด้วย

- 1.1 ด้านการวางแผนการบริหารงาน (Planning Administration)
- 1.2 ด้านการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (Operation of the System)
- 1.3 ด้านการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation)
- 1.4 ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)

2. ประสิทธิภาพการทำงาน (Job Efficiency) โดยประยุกต์แนวคิดหลักการทำงานให้มี

ประสิทธิภาพ ของ Harrington (สมพงษ์ เกษมสิน, 2549 : 30 ; อ้างอิงมาจาก Harrington, 1924) ประกอบด้วย

- 2.1 ด้านการทำงานต้องเชื่อถือได้ (Reliable Work)
- 2.2 ด้านงานสำเร็จทันเวลา (Timeliness)
- 2.3 ผลงานได้มาตรฐาน (Standardization)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัย มีกรอบแนวคิดแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามดังนี้

ตัวแปรอิสระ

การปฏิบัติงานทางการบัญชี

- ด้านการวางแผนการบริหารงาน (Planning Administration)
- ด้านการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (Operation of the System)
- ด้านการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation)
- ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)

ตัวแปรตาม

ประสิทธิภาพการทำงาน

- ด้านการทำงานต้องเชื่อถือได้ (Reliable Work)
- ด้านงานสำเร็จทันเวลา (Timeliness)
- ผลงานได้มาตรฐาน (Standardization)

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด

สมมติฐานการวิจัย

1. การปฏิบัติงานทางการบัญชี มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
2. การปฏิบัติงานทางการบัญชี มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา

3. นักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาที่แตกต่างกันทั้งในเรื่อง ประเภทสถานศึกษา จำนวนบุคลากรทั้งหมด จำนวนนักศึกษาในปัจจุบัน และระยะเวลาที่ทำการเปิดสอน มีการปฏิบัติงานทางการบัญชีแตกต่างกัน

4. นักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา ที่แตกต่างกันทั้งในเรื่อง ประเภทสถานศึกษา จำนวนบุคลากรทั้งหมด จำนวนนักศึกษาในปัจจุบัน และระยะเวลาที่ทำการเปิดสอน มีประสิทธิภาพการทำงานแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย มุ่งเน้นศึกษาในประเด็น ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักบัญชีที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันการศึกษาของไทยทั้งของรัฐและเอกชน ที่มีตำแหน่งเป็นพนักงานการเงินและบัญชี จำนวน 420 คน (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2556: เว็บไซต์)

2. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน

3. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล วันที่ 10 มกราคม 2558 - 10 มีนาคม 2558

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มที่ 1 ทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของการปฏิบัติงานทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การปฏิบัติงานทางการบัญชี

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการทำงาน

กลุ่มที่ 2 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานทางการบัญชีและประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประเภทสถานศึกษา จำนวนบุคลากรทั้งหมดในปัจจุบัน จำนวนนักศึกษาในปัจจุบัน และระยะเวลาที่ทำการเปิดสอน

ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติงานทางการบัญชี และประสิทธิภาพการทำงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานทางบัญชีให้มีกระบวนการทำงานที่สามารถติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง
2. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานทางการบัญชีให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาและวางแผนระบบปฏิบัติงานของนักบัญชีเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มสมรรถนะการปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดี
4. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลให้สามารถพัฒนาการปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดีขึ้น
5. เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน อันจะทำให้องค์กรสามารถอยู่รอดได้อย่างมั่นคงด้วยการสร้างศักยภาพทางด้านทรัพยากรบุคคลในองค์กรให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สถาบันอุดมศึกษา หมายถึง สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งอาจเรียกมหาวิทยาลัย หรือชื่ออื่นใด เช่น สถาบัน วิทยาลัย ฯลฯ ประกอบด้วย
 - 1.1 สถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐ ประกอบด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
 - 1.2 สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล และวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์ วิทยาลัยนครราชสีมา วิทยาลัยพิชญบัณฑิต และวิทยาลัยสันตพล
2. นักบัญชี (Accountant) หมายถึง บุคคลที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นลูกจ้าง พนักงาน หรือราชการประจำ ตำแหน่ง พนักงานการเงินและบัญชี และผ่านการทดลองปฏิบัติงานแล้ว ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน

3. การปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดี (Accounting Practices) หมายถึง การปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่รับมอบหมายประสบความสำเร็จ การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน การปฏิบัติงานทางการบัญชีให้เห็นถึงประสิทธิภาพ และผลผลิตของงาน ผู้ที่ปฏิบัติงานที่มีรูปแบบขั้นตอนการปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดี ในหน้าที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จมีคุณภาพและประสิทธิภาพประกอบด้วย

3.1 ด้านการวางแผนการบริหารงาน (Planning Administration) หมายถึง การเตรียมการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ คือการกำหนดวิธีการดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่จะมีจุดอ่อนหรือข้อบกพร่อง และกำหนดขอบข่ายการดำเนินงาน

3.2 การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (Operation of the System) หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามแผนการบริหารงาน หรือตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผน

3.3 การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) หมายถึง การติดตามตรวจสอบ ประเมินการปฏิบัติ และผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติในการปรับปรุงมีวัตถุประสงค์ คือการศึกษาข้อมูลที่แสดงสภาพจริงของผลการปรับปรุงแก้ไขเพื่อการตัดสินใจ

3.4 การปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) หมายถึง การนำข้อมูลการติดตามและการประเมินมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่เป็นจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องในคุณภาพวัตถุประสงค์คือการปรับปรุงในสิ่งที่ข้อมูลหลักฐานว่าบกพร่อง

4. ประสิทธิภาพการทำงาน (Job Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมการงานอย่างรวดเร็วครบถ้วนประหยัดเวลาทันต่อเหตุการณ์และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าผลสำเร็จของงานมีคุณภาพถูกต้อง เรียบร้อยสมบูรณ์ บุคคลที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่การงานที่พึงปรารถนาในสังคมและในองค์กรนั้นๆ ประกอบด้วย

4.1 ด้านการทำงานต้องเชื่อถือได้ (Reliable Work) หมายถึง การปฏิบัติงานต้องมีการบันทึกที่เชื่อถือได้ รวดเร็วและถูกต้องทันเหตุการณ์เพียงพอและถาวรเป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย

4.2 ด้านงานสำเร็จทันเวลา (Timeliness) หมายถึง การที่พนักงานสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามระยะเวลาหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้

4.3 ด้านผลงานได้มาตรฐาน (Standardization) หมายถึง งานที่สำเร็จถูกต้องสมบูรณ์ ครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ